

BAĆ SIĘ (2465) *vb impf*

bać się (2461), **bać** (5) *RejKup* (43 : 1) – : p8v, *LibLeg* (6 : 1) – : 11/43, *LeovPrzep* (4 : 2) – : bv, b2, *MWilKHist* (12 : 1) – : G4.

się (1410), się (996), si(e) (65).

W inf bać się (280), bać się (12) [*zapewne błędy*], $\diamond$ *W praet* bał (193), bał- (234), bał (5), bał- (13) [*zapewne błędy*], bojął (6), bojął- (1), bojał- (2); bojał- *StryjKron*, bojął- : bojał- *SkarŻyw* (1 : 1). $\diamond$ *W imp* bój się, bój- się (19), boj się, boj- się (7); bój się, bój- się (12) *Mącz* (5), *OrzQuin* (2), *Strum*, *KochMRot*, *ZawJeft*, *KochFrag*, *JanNKarGórn*; boj się (1) *SienLek*; bój się, bój- się : boj się, boj- się *KochPs* (1 : 1), *OpecŻyw* (5 : 4), *MurzNT* (1 : 1). $\diamond$ *W impers.* bano się (6).

inf bać się (291). $\diamond$ *praes* 1 sg boję się (200). $\diamond$ 2 sg boisz się (52), boi się (1) *BudBib Is* 57/11. $\diamond$ 3 sg boi się (309). $\diamond$ 1 pl boimy się (46), bojemy się (10), boim się (7), bojem się (3), bojemy się (1); boimy się (39), bojemy się *OpecŻyw*, *KochMRot*, boj(e)my się *Diar*, *OrzList*, *SkarJedn*, *KmitaSpit*, boim się *KochPs* (2), *GoslCast*, boj(e)m się *SkarŻyw* (2), boimy się: boim się *LubPs* (1 : 1), *BudBib* (1 : 1), *BudNT* (1 : 1), boj(e)my się : boimy się *GórnRozm* (1 : 1), *ActReg* (1 : 1), *WujNT* (1 : 1), boim się: boj(e)m się *SkarKaz* (1 : 1), boj(e)my się: bojemy się *NiemObr* (1 : 1). $\diamond$ 2 pl boicie się (29). $\diamond$ 3 pl boją się (211). $\diamond$ *praet* 1 sg m bałem się, -m się bał (21). *f* bałam się (2), -m się bała (2); -am (2), -(a) (2). $\diamond$ 2 sg m bałeś się, -ś się bał (7). *f* -ś się bała (2), się bała (1) *BudBib Is* 57/11. $\diamond$ 3 sg m bał się (126), jest się bał (1), bojął się (6); bał się : jest się bał *BierEz* (3 : 1), bojął się *StryjKron*, *KochJez*; bał się: bojął się *SkarJedn* (1 : 1), *SkarŻyw* (19 : 3). *f* bała się (14), bojała się (1); bała się : bojała się *SkarŻyw* (4 : 1). *n* bało się (7). $\diamond$ 1 pl m pers baliśmy się; -smy się baliśmy (3) *OrzJan*, *WujNT*, *GoslCast*, -chmy się baliśmy (1) *BibRadz*. $\diamond$ 2 pl m pers baliście się, -ście się baliśmy (2). $\diamond$ 3 pl m pers będą się bąć (115). *subst* bały się (17). $\diamond$ *fut* 1 sg m bać się będę (8) *BibRadz*, *KuczbKat*, *BudNT*, *KochPs*, *SkarŻyw*, *LatHar*, *SzarzRyt* (2), będę się bał (5) *TarDuch*, *WróbŻołą* (3), *LubPs*, *WujNT*. $\diamond$ 2 sg m będziesz się bał (10), będziesz się bać (2); będziesz się bał *KrowObr* (2), *BielKron* (3), *RejAp* (2), *CzechRozm*, będziesz się bać *ModrzBaz*, będziesz się bał: będziesz się bać *Leop* (2 : 1). $\diamond$ 3 sg m będzie się bał (7) *RejWiz*, *Leop*, *RejZwierz*, *RejAp*, *RejPos*, *RejZwierz*, *KołąkSzczęśl*, bać się będzie (5) *BibRadz*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *ReszPrz*, *WujNT*. *f* będziesz się bała (1). *n* będzie się bało (2) *BielKron*, *WerKaz*, bać się będzie (1) *SkarKazSej*. $\diamond$ 1 pl m pers będziemy się bać (1) *Leop*, będziemy się bać (1) *KołąkSzczęśl*. $\diamond$ 2 pl m pers będziecie się bać (1) *GroicPorz*, bać się będziecie (1) *BudBib*. $\diamond$ 3 pl m pers będą się bać (9), bać się będą (7), będą się bali (1) *KochPs*, będą się bały (1) *LatHar*; będą się bać (6) *FalZioł*, *Leop* (3), *BielKron*, *RejPos*, bać się będą (3) *KuczbKat*, *BudBib*, *SkarKazSej*, będą się bać : bać się będą *LubPs* (2 : 1), *BibRadz* (1 : 3). *subst* będą się bały (1) *KochPs*. $\diamond$ *imp* 2 sg bój się (228); bój się (13), boj się (4), b(o)j się (211); bój się *Mącz* (5), *Strum*, *KochPs*, *ZawJeft*, *KochFrag*, *JanNKarGórn*, boj się *SienLek*, bój się : boj się *OpecŻyw* (2 : 2), *MurzNT* (1 : 1). $\diamond$ 3 sg niech, niechaj, niechać się boi (17), b(o)j się (4); b(o)j się *TarDuch* A3v, niech, niechaj, niechać się boi : b(o)j się *RejKup* (1 : 1) -:Hv, *Leop* (1 : 1) -:Lev 25/17, *MWilKHist* (1 : 1) -:F2. $\diamond$ 1 pl bójmy się (1), b(o)jmy się (14). $\diamond$ 2 pl bójcie się (5), bojcie się (3), b(o)jcie się (116); bójcie się *OrzQuin*, *KochMRot*, bojcie się *KochPs*, bójcie się : bojcie się *OpecŻyw* (3 : 2). $\diamond$ 3 pl niechaj, niech się boją (4). $\diamond$ 1 du b(o)jw(a) się (1) *RejKup* i3. $\diamond$ *con* 1 sg m bych się bał, bałbych się (13). *f* bych się bała (1). $\diamond$ 2 sg m byś się

bął, bąłbyś się (10), by się bął (2) *BielŻyw* 107, *BielKron* 319v, bojąłbyś się (1) *SkarŻyw*. ◇ 3 sg m -by się bął (46). f -by się biała (9). n -by się bąło (5), -by się bojało (1) *StryjKron*. ◇ 1 pl byśmy się bąli (11) *SeklKat* (2), *BielKron*, *LeovPrz*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *ArtKanc* (2), *LatHar*, *SkarKaz* (2), bychmy się bąli, bąlibychmy się (9) *MurzHist*, *RejPs* (3), *RejRozpr*, *Leop*, *RejPos* (3). ◇ 2 pl m pers -byście się bąli (3). ◇ 3 pl m pers -by się bąli, bąliby się (50). subst -by się bąły (1). ◇ con praet 3 pl m pers -by byli się bąli (1). ◇ impers ma się być bąno (2). ◇ impers praet bąno się (1). ◇ impers con -by się bąno (4). ◇ part praes act bojąc się (346), bojący się (cum m) (3) *OpecŻyw* 90, 94, 130.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. Doznawać uczucia strachu, lęku, trwogi, być przerażonym; przewidywać coś niepomyślnego, obawiać się, niepokoić się; unikać, wystrzegać się, nie chcieć, wzdragać się; czuć wstręt; timere *Mącz*, *Calag*, *Calep*, *Cn*; formidare, metuere, vereri *Mącz*, *Calep*, *Cn*; pertimescere *Mącz*, *Calep*; horrere, horrescere, metum capere, in metu esse, pavere, tremere, trepidare, magno timore esse *Mącz*, *Cn*; pavitare, permetuere, praeformidare, praetimere *Calep*, *Cn*; cadit illi animus, horrorem habere, metus me habet, metu teneri, pertimere, vereri, titubare *Mącz*; afformidare, cavere, horrescere, horrore perfundi, exanimari metu, excitat me metus tui, habere metum, lymphari, madere metu, tentari metu, pavescere, perhorrescere, praemetuere, pulsat corda pavor, reformidare, subtimere, terreri, timore percelli, tremere animo, tremefieri *Cn* (1867) : *BierEz* A2v, B2v, Nv [2 r.], O, O3v, Q3v *OpecŻyw* 24, 54 [2 r.], 101, 165, 169 (12); *PatKaz II* 59; *PatKaz III* 105; *HistJóz* D, D4, Ev, E4, E4v; *TarDuch* D7; *BielŻyw* 60, 75 [2 r.], 77, 106, 155; *BierRozm* 23; *March*² V8; *WróbŻółt* R3 [3 r.], Sv; *LibLeg* 10/96; *RejLas* 411; *RejPsnlb* 6; *RejRozpr* D1v, D3v, F; *RejJóz* C6; *RejKup* d5, h2, i3, v2v, bb3v (11); iako skoro poczęli wołać/ oni ludzie lefni bárzo mocni ięli fie bąć/ przetho iż nie byli zwykli fluchać głóŃow ludzkich ani ich rozumieć *HistAl* K6, Cv, E2, L7v, M2v; *MurzNT Luc* 1/13, 12/32; *KromRozm II* fv, tv; *GliczKsiqż* P4; *LubPs* N2; *GroicPorz* h, hh4, pp4; *KrowObr* 21, 216; *RejWiz* 24v, 95v, 139v, 143, 166v, Cc5; Będzie błyfkąć/ y ktoż fie niebędzie bał? Będzie grzmiał/ á ktho fie niebędzie lękał? *Leop* 4.Esdr 16/10, *Gen* 21/17, 26/24, *Ex* 14/10, *Ps* 51/8, *Hebr* 11/7 (19); *RejZwierz* 8v, 38, 48v; *BibRadzGen* 18/15, *Ex* 14/13, *Deut* 31/8, 1.Reg 31/4, *Eccli* 22/25 [27] (29); bo cię powiodą do Bábilonu zá gárdło/ á ty fie będyelz bał. *BielKron* 95, 45, 66, 92, 114, 380v (42); *KochSat* C; Trepido, Boyę fie/ drzę/ trzęę fie od ftráchu. *Mącz* 463b, 18d, 158b, 158c, 456c, 485a (24); *Prot* B2v, C4, D2; *SienLek* 21; *RejAp* 15, 15v [3 r.], 16 [2 r.], 36v, 179 (10); *BielSat* N3v; *GórnDworz* K4v, Q6v [2 r.], R8v, Y3v; *HistRzym* 66v, 72v, 81, 81v, 90, [118]; *RejPos ktv*, 3, 75, 81v, 272 [2 r.] (8); *RejZwierz* 80, 80v, 175v, 222, 238v; ábyś fie nie dał potykác przodkiem nieukom/ álbo tym ktorzyby fie bali *BielSpr* 116; *WujJud* 29; *RejPosWstaw* [41³]v; *BudBibIudic* 4/18, 1.Reg 23/3, 1.Par 22/13, *Tob* 4/22, *Prov* 14/16 (17); y náležli człowieká siedzącego/ od ktorego czárći wyfzli/ [...] przy nogach Iefufowych/ y bali fie. *BudNT Luc* 8/35, *Matth* 17/8, *Mar* 16/8, *Luc* 12/7, *Act* 18/9, 27/24, *Ap* 1/17; *CzechRozm* 202; *PaprPan* I4v, R4; *ModrzBaz* 7; iákobyś iuz ná oko/ dobry Antenorze/ Nieprzyiaćielá widział/ ták fie/ widzę/ boifz. *KochOdpr* D, D, D2v; *Calag* 210b; *KochPs* 18, 33, 72, 78, 79, 88 [2 r.]; *SkarŻyw* 101, 171, 187 [2 r.], 212, 597 [2 r.] (28); Czemuście fie polękáły? [...] Niefmećcie fie/ ni boyćie *MWilkHist* Hv, H [2 r.], H4v [2 r.], I, K3v [2 r.]; *KochJez* A3v, B; *NiemObr* 100, 162; *GórnRozm* I2v; *KochSz* B, B4v; *ReszPrz* 6; *WerGość* 266; *BielSen* 10; *BielSjem* 40; *KochPieś* 19; *KochSob* 67; *ArtKanc*

A5, A8v, F15, Q5, R18v; boicie fie, boijcie/ ieflibifcie tego zaniedbali *PaprUp* L2v, L2v; *ZawJeft* 14, 22, 23; *ActReg* 14; *Calep* 430b, 659b, 754b, 785a, 793a (10); *GórnTroas* 32 [2 r.], 37, 38; *GrabowSet* D4; *KochFrag* 23, 45; *OrzJan* 31, 38, 45; *LatHar* 206, 528, 686; *KolakSzczęśl* B3v; *WujNT Matth* 17/6, *Mar* 10/32, 16/8, *Luc* 9/34, *Rom* 13/4 (34); *WysKaz* 3, 36; Gdy tonęli Apoftołowie tylo im rzekł Pan: Nie boyćie fię: ferce fię im vpádłe nápráwiło. *SkarKaz* 550b, 3v, 7b, 44a, 44b, 351a (9); lecz prze bog, niefluchali kto nas? (-) Nic. pilnuię ia tego. mów śmieie, nieboy fię. *CiekPotr* 10, 10, 89, 90; *CzahTr* [D2]a, D2b; *GoslCast* 39, 69.

bać się kogo, czego (866): Czego fye zły człowiek boi/ to rádo przychodzi nań. *March*¹ A4, A3v; *BierEz* A4v [2 r.], B2, K2, O, Qv (22); Ale chcemyli fie nie bátz wypędzeniá/ wiaruymy fie wielkiego fwietłkiego broienią *OpecŻyw* 58, [61], 63v, 66, 74, 82v (12); *TarDuch* D7v; małz lekarłkie picie/ ktorego gdy fie poranu trunek napijefz, przez czały kxiężycz paraliżu fie nieboy. *FalZioł* I 77a; Znamię tych ludzi ktorzi fą zarażeni iadem wćiekłego pfa abowiem połpolicie taczy ludzie wody fie boiją *FalZioł* V 88v, IV 2d, 8c, 10c, V 13c, 46v (13); *BielŻyw* 10, 22, 134, 151, 169; *GlabGad* N2v; *MiechGlab* 4, 18, 34, 54, 63 (7); *BierRozm* 7, 17, 23; *March*³ V4 [idem *March*¹ A4], V2v; Ale y zafię ia wyfokiey pychy ich [...] będe fie bał *WróbŻołt* 55/4, C5v, *Ps* 22/4, R3, R8v; *MetrKor* 61/35; ysz nam nie wierzicie a boycziesye sdradi *LibLeg* 11/45, 43, 45; *RejRozpr* K1; *LudWieś* B5v; *RejJóz* C8 [2 r.], D2v, D8, F4v; *SeklKat* Z3, Z3v; *RejRozm* 400 [2 r.]; *RejKup* c3, h3, p6, t7v, z3v, (19); *HistAl* D2, D7v, D8v, K6v, N5v (7); *MurzHist* M2, P4v, Q; *MurzNT Matth* 21/46; *Diar* 68, 71; *BielKom* D4; *GliczKsiąż* P2v; *LubPs* N5v, O2 [3 r.], O2v, Y4v, cc; *GroicPorz* pp4; *KrowObr* 1v, 121, 224v; Albo ono dzyeciátko/ co ná pyáku grało/ A frogyego fie węża nikałká nie bało *RejWiz* 130, 58v, 114v, 124v, 158, 180 (13); *LeopDeut* 2/4, *Prov* 14/16, *Sap* 18/25, *Ier* 22/25, *Dan* 10/19 (24); *OrzList* d2v; *UstPraw* D4; *RejFig* Aa6, Cc6v [2 r.], Dd4, Dd5; Nie boi fie przymowek *RejZwierz* 100, 33v, 77v, 83, 125v, 127v (11); Co gdy widział Saul/ iż ták mądrze łobie Dawid poczynał/ thedy fie go bárzo bał. *BibRadz* 1.Reg 18/15, *Deut* 9/19, *Iudic* 6/27, 1.Reg 31/3, *Matth* 10/26, *Ap* 2/10 (26); *OrzRozm* L2, Q3; *BielKron* 82, 141, 154, 248, 336 (84); *GrzegRóżn* G3v; A Rycérłkie Rzemiełto którym Polłká ftałá/ Ták że fye Nieprzyiaćioł fwych nigdy nie bał *KochZg* A3v; *KwiatKsiąż* B2v, C3, E4v; *Mącz* 41d, 134c, 246c, 484d, [489b] (15); *OrzQuin* A3v, L4v, R, V4; *Prot* A4, B, B2, C3, Dv, D4v; *SarnUzn* Ev; *SienLek* 14, 18v, 19v, 167v, 189v (7); *LeovPrzep* b2; *RejAp* D6v, 21, 22v, 36v, 192v; *GórnDworz* C8v, Q8, R5v, X8v, Z2; *HistRzym* [2], 76 [2 r.], 94v, 133; *RejPos* 123, 159v, 197v, 347v, 355 (16); *BiałKaz* 71; *BielSat* D3v, G3v, N3v; *GrzegŚm* 17 [2 r.], 18, 19, 20, 21; *KuczbKat* 280, 310; *RejZwierc* 166v, 176, 212, 225v, 269v (35); tácy fie rány nie boią/ bo fie w nich pędko zágoi. *BielSpr* 1v, 5v, 36v, 44v, 45, 65 (8); *WujJud* 53v, 134v; *BudBibGen* 32/11, *Num* 22/2, 4.Reg 19/6, *Iudit* 6/1, *Is* 2/22 (12); *HistHel* D; *MycPrzi* C, C2v, Dv; *Strum* E3v, K3v; *BudNT* dv [2 r.], *Matth* 21/26, *Mar* 12/32, *Luc* 12/5 [2 r.], *Ioann* 9/22 (11); *CzechRozm* 77v, 113, 141, 209, 248v (10); *PaprPan* C2v, S3v, Xv, Dd3v, Gg3v (10); *KarnNap* C4, D3; Tákci twoi/ ktorzi się teraz ćiebie boią/ wydádzą potym fzaleńftwo y głupftwo twoie włzytkiemu świátu *ModrzBaz* 40v; Záprawde pieniężny człowiek nieboi fię żadney winy/ ktorą pieniędzmi odkupić może. *ModrzBaz* 79v, 29, 32v, 54v, 64v, 104v (22); *SkarJedn* 29, 44, 164, 222, 264 (13); *KochOdpr* C, Cv; *KochPs* 15, 20, 37 [2 r.], 41; brác z łobą brzemienną pánnę/ bał fię iey ftrudzenia: zoftáwić ia telf bał fię iey ośierocenia. *SkarŻyw* 243,

92, 238, 392, 412, 537 (55); *KochTr* 23; *MWilkHist* F2, F3 [2 r.]; *StryjKron* 260, 350, 547, 567, 627; *CzechEpktv*, 204 [2 r.], 337, 407, [413]; *NiemObr* 94, 114, 163, 171 [2 r.]; *KochFr* 46; *GórnRozm* B, D3v, D4, I2v, Kv (7); Bo iáko błotné záby boćianá fye boiá: [...] tak przed brzytwą twoią Wfzytki włofy drżéc mułzą. *KochBr* 152; *KochMRot* B4v; *KochSz* A4v; *ReszPrz* 6, 82; *ReszList* 181; *BielSen* 6v, 12; *BielSjem* 17, 40; *KochTarn* 76; *PudlFr kt*, 42; *ArtKanc* H18v, K7, K16v, O4; *BielRozm* 29; *KmitaPs* A2v; *KochWr* 24; *PaprUp* C2; *ZawJeft* 32, 46; Nieprziaciel bliski niebespieczenstwo ktemu ogłodzony Krai trzeba się bac ydrogosci *ActReg* 9, 80, 101, 117, 157; *Phil* P3 [4 r.]; Tu fie sftárzał/ kością mu Troia w gárle ftoi/ Drugich lat dzieśiáci fie y mieśięcy boi *GórnTroas* 41, 33, 34, 42, 44, 46, 49; *GrabowSet* A4v, G3v, Pv, V2v; *KochFrag* 29, 45; *OrzJan* 32, 34 [2 r.], 60, 62, 136 (18); *WyprPl* B3v, C3; *LatHar* 461, 486, 614, 715; *RybGęśli* B4, B4v, Cv, C2v; *WujNT Luc* 21/2, *Act* 9/26, *Rom* 13/3, *Hebr* 11/23 (32); *SarnStat* 128, 595, 605, 609, 657, 933; Zlękl fię Piłat nieborak/ Cefarzá fię boi *SiebRozmysl* H3; *KmitaSpit* C, C3v; *PowodPr* 58, 75, 80; iáko lwá y niedźwiedziá y byftrey fzkápy káždy fię boi *SkarKaz* 638a, 43a, 85b, 118b, 240b, 243b (24); *CzahTr* [Dv]b; *GoslCast* 33; *SkarKazSej* 683a, 691b, 692b, 705a, 706a (8); Więc przez cały dzień/ boiác fię popłochu/ Siedzi [nietoperz] w mácłochu. *KlonFlis* Ev, B3v, D3, D4, E2; *SzarzRyt* B [2 r.]. Cf *Zwroty*.

bać się od kogo, od czego (10): Mowię lepak wam przyiaćiołom moim: nie boyćie fię od zábijaiących ciáło *BudNTLuc* 12/4; *CzechRozm* 171; ktory [Kaim] brátá zábil [...] á dla tego też od kázde⁸⁰ fie zámordowánia bał *ModrzBaz* 79v, 92; *SkarŻyw* 348; *ActReg* 80; Niebóy fie krzywdy/ y gwałtu odemnie. *KochFrag* 45; *OrzJan* 7, 41; *KołakSzczęśl* B3v.

bać się z czego (2): *OpecŻyw* 8v; żadnego zálecánia ludzkiego ięzyká nie fzukáiac [*Ducha św. nauka*] á ráczey wietfzego fię z nich zelżenia boiác. *SkarKaz* 122a.

bać się dla kogo, dla czego (3): *RejZwierz* 14; *OrzJan* 41; Wolał Abráhám fynowcowi fwemu Lotowi wftápic y dáleko od niego miefzkác: boiác fię dla flug rozerwánia bráterfkiey miłości. *SkarKaz* 209a.

bać się na kogo, na co (2): iáko owieczká oná [*św. Antonina*] ná weście fię wilkow bałá/ rozmysłánium czytelniká poruczám. *SkarŻyw* 444; *CzahTr* L2.

bać się o kogo, o co (68): *BierEz* L2; Iozefie [...] a niebóy fie o mariá oblubienicę moię ij twoię *OpecŻyw* 14; *RejKup* p8v; *MurzNT Matth* 5 arg, 13 arg; *KromRozm III* C8, C8v; *KrowObr* 32v; *RejWiz* 34; *LeopIs* 57/11; *BibRadz Gal* 4/11; *BielKron* 159v, 232, 306, 386, 458v; *LeovPrzep* A4v; De Republica valde timeo, Bárzo fie boyę o Rzeczpołpolitą. *Mqcz* 455a, 134c, 456a, 463b, 480c, 484d (10); ia o Królá Páná fwégo/ niepiérwéy bać fye przeltáne/ áz go Pan Bóg z miłościérdzia fwoiého nam z Wilná do Kráková zdrowého przeniesie *OrzQuin* Lv, Lv marg; *RejAp* 36v; *GórnDworz* V, Gg6v [2 r.]; *RejPos* 35; *GrzegŚm* A4; *KuczbKat* 295; *Strum* N4; *BudNT Gal* 4/11; *ModrzBaz* 67, 85v; *SkarJedn* Axx, 368, 373, D4; *SkarŻyw* 187, 242, 355, 462; *MWilkHist* E; *CzechEp* 177; *KochJez* B; *KochPhaen* 22; *GórnRozm* L4v; *ArtKanc* K19; *KochWr* 45; *OrzJan* 64; bodźcá [ostróg] połamáné (–) Tym leplże/ nietrzebá fie bać w boku o ránę. *WyprPl* A4v; *RybGęśli* D; *WujNT* s. 642, *Gal* 4/11; *SkarKaz* 315b marg; *GoslCast* 47; *SkarKazSej* 663a. Cf *Zwroty*.

bać się za kogo (2): Et meam et vestram vicem timeam necesse est. Mułzę fie fám zá was bác. *Mqcz* 456a; *HistRzym* 15v.

bać się przed kim (3): *KuczbaKat* 35; *RejPos* 189v; A (ták) tym więcej bał się Saul przed Dawidem *BudBib* 1.Reg 18/28.

bać się w czym (2): y kazał mu [...] ono dopuścić Boże brać za krzyż/ y znak miłości Boskiej: grzechu się żadnego w tym nie bojąc. *SkarŻyw* 290; *PowodPr* 75.

cum inf (94): Niechać się łam wnieść nie boj. *BierEz* B3v; *OpecŻyw* 83, 92; *GlabGad* A2v; *BierRozm* 23; *WróbŻółt* E2v, qq7; *RejJóz* N4v; *HistAl* E3v, G8v; *MurzHist* Vv; *MurzNT Matth* 2/22; *DiarDop* 103 [4 r.], 104; *GliczKsiąż* C8, E4v; *LubPs* T4; *KrowObr* 84, 224; *RejWiz* 79v, 131; *RejZwierz* 7, 123; *BibRadz Gen* 19/30, 4.Reg 25/24, *Matth* 1/20; *OrzRozm R*; *BielKron* 21v, 69, 72v, 92, 97v, 110; *KwiatKsiąż* G2; *RejAp* 8, 179 [2 r.]; *RejPos* 25v, 159v; *GrzegŚm* 64; *KuczbaKat* 25; *RejZwierc* 14; *WujJud* 148, 200v; *BudBib Ex* 3/6, *Tob* 4/9, *Ier* 40/9; *BudNT Matth* 2/22; *KarnNap* C4; *ModrzBaz* 130, 136v; Ták się bał bezpieczeństwa vbośtwá łwego vtrácić: iáko drudzy bogactw rychło ginących boią się zgubić. *SkarŻyw* 324, 13, 75, 82, 130, 398 (9); A boymy zábaczyć czego Bányki/ ábo łoyká ktorego. *MWilkHist* G4; *StryjKron* 607, 255, 762; *NiemObr* 90; *KochFr* 5; żeś się bał vczynić bliźniemu krzywdy *GórnRozm C*, C, D3v, E3; *PaprUp* F4; *ActReg* 19; *GórnTroas* 8, 75; *GrabowSet* C4v, M3v; *LatHar* 206, 448, 528; *WujNT Matth* 1/20, 2/22, *Mar* 9/32, *Luc* 9/45, 2.*Petr* 2/10; *SarnStat* 519, 570, 672, 761, 897; *SkarKaz* 80a; *CiekPotr* 86.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (27), o to (2), czego (1); aby (192), by (106), żeby (11), że (12), iż (10), iże (1), iż(e)by (5), inne wskaźniki (7)] (344): boją się. yż dla grzechow mogych. bądą potąpyon *PowUrb* +; Boię się bych nie zbłądził/ iellibych tedy chodził. *BierEz* K4; tego się boię/ Iż za wielką dobroć twoię: Godney ci czci nie vdziałam *BierEz* Qv, C2v, E3v, R3; *OpecŻyw* 62, 120, 130 [2 r.], 136v, 137v [2 r.] (13); *PatKaz I* 14v; *HistJóz* E4; *FalZioł* V 30, 31v, 32; *BielŻyw* 14, 16, 82, 144, 147, 151; *WróbŻółt* 55/5; *RejPs* 64, 177; boye się abi niefgynela Moldawka zyemya y polka *LibLeg* 11/58v, 41, 42; *RejRozpr* E4; *LibMal* 1543/76v, 1544/81v, 1551/163; *LudWieś* B5v; *RejJóz* M8v; Boye/ by się nenaćzył Choćia wielie łmłodu łluził *RejKup* p8v, n4v; *HistAl* E3v, [I3v], M3v; *MurzHist* Bv, G4v, H, T3v, Vv; *KromRozm III* Dv; *Diar* 76 [2 r.]; *DiarDop* 102, 108; *GroicPorz* x2; *KrowObr* 38, 108v; *RejWiz* 34v, 54; *LeopGen* 26/9, 31/31, *Act* 27/29; *RejFig* Aa4; *RejZwierz* 140v; *BibRadz Gen* 31/31, 2.*Par* 35 marg, *Tob* 2/8, *Act* 23/10, 27/29, *Gal* 4/11; *OrzRozm* A3v, H3, L3; *BielKron* 11, 50, 97v, 113, 311v (54); *GrzegRóżn* B2v, C3, G, J2, K, Kv; *KwiatKsiąż* F, M4v [2 r.]; *LeovPrzep* B; *Mącz* 337c, 456a [3 r.], 462b, 482c, 484d [2 r.] (11); *OrzQuin* Z4v; boię się/ że vłtąpić mułifz. *Prot* E2; *RejAp* B2, 154v; *GórnDworz* C3, E7v, I7v, S8v, T5v; *HistRzym* 52v [2 r.], 62v, 80, 102, 115v, 116v; *RejPos* 12v, 29v, 124, 280v, 306 (11); *BialKat* 66; *HistLan* F5; *KuczbaKat* 120, 230, 295, 310; *RejZwierc* 104, 129v, 162 [2 r.], 166v, 169 (11); *BielSpr* 47, 48; *WujJud* 69, 89v, 158v; *KochList* 3; *BudBib Eccli* 29/10, 1.*Mach* 12/40; *Strum* H, N4; *BudNT Act* 19/27, 22/29, *Gal* 4/11; *StryjWjaz* C4; ále się zaś tego trzebá bać/ ábyłmy łobie dwu BOgu nie dźiáláli *CzechRozm* 194v, 65v; *ModrzBaz* 44v, 104v, 133; *SkarJedn* 199, 208; bojąc się áby go kiedy Apółtoł S. Piotr káplanem niepoświćcił: vćiał łobie pálec wielki *SkarŻyw* 362, 52, 200, 201, 372, 537 (42); *StryjKron* 647 [2 r.]; *CzechEp* 16, 64, 106, [412]; *NiemObr* 18, 87, 88, 112; *KochFr* 19, 72, 114; *GórnRozm* B3, L4, L4v, M4v, N2v; *KochBr* 151; *ReszPrz* 39 [2 r.]; *WerGość* 217, 252; *BielSjem* 11; *KochWr* 39; *KochWrJan* 18; *PaprUp* L2v, L4, L4v; *ZawJeft* 21; *ActReg* 10, 51,

86, 101, 103, 157; *GórnTroas* 33; *KochPij* C4; *GrabowSet* H4; *KochAp* 9; *OrzJan* 9, 40, 41, 68, 105 (9); *WujNT* 2.*Cor* 11/3, 12/20, *Hebr* 4/1, 2.*Cor*11/3, 12/20 (15); *PowodPr* 5, 33, 45, 62, 66 (8); *SkarKaz* 6a; *VotSzl* B3; *CiekPotr* 42, 58, 79 [2 r.], 90; Ze mu [*Krakowowi*] łałdow przyłiędźie [*Zamek Egierski*] ia fię tego boię *CzahTr* G4v, L2; *GosłCast* 4, 39, 68; *SkarKazSej* 663b; *ZbylPrzyg* A2.

W charakterystycznych połączeniach: *bać się czarta* (10), *człowieka* (3), *gniewu* (10), *grzmienia* (2), *gromu*, *karania* (6), *kaźni* (3), *klątwy* (7), *leda czego* (2), *ludu* (13), *ludzi* (8), *narodu*, *niebezpieczeństwa* (*niebezpieczności*) (10), *nieprzyjaciela* (14), *piekła* (4), *pogrozek* (*przegrozek*) (5), *pospolstwa*, *przeklęstwa*, *przygody* (4), *rzesze* (4), *sądu* (8), *słów* (4), *starości* (4), *szatana* (3), *tłumu*, *upadku* (4), *urzędu* (3), *wrogów*, *zastępów*, *zdrady* (4), *Żydów* (7); *bać się barzo* (48), *dobrze*, *nasilniej*, *nazbyt*, *zbytnie*, *wielmi* (2); *bać się iść* (*prześć*, *przyść*, *wniść*) (10), *stracić*, *utracić* (7).

Przysłowia: *BierRozm* 9; A za diabła młodołcz łtoi Kto fię łwego cienia boi *RejJóz* D; *GliczKsiąż* C8v; *RejZwierz* 72v, 110; *Mącz* 501d; *RejAp* 120v; *ModrzBaz* 66; *KochPs* 79; *SkarŻyw* 132 [ogółem 10 r.].

GórnDworz Gg6v; Kto włzytkim łtráfzen włzytkich fię bać musi *RejZwierc* 225v, 145; *Phil* P3 [ogółem 4 r.].

Niedbay by fię tylko bali/ Ale by cię miłowáli. *BierEz* F4v; *BibRadz* 1.*Ioann* 4/18; *KuczbKat* 305; *WujNT* 1.*Ioann* 4/18 [ogółem 4 r.].

RejJóz F4v; *RejWiz* 101v; Nie trefna Więć tho ząwždy bywa grozá/ W wieczor fię kijá bać ráno powrozá. *RejZwierc* 221v [ogółem 3 r.].

RejWiz 123v; Ale iedno mię łprobuy/ w tym co mi przyłtoi/ Vřrzyłz iże Metellus/ Wilká fię nie boi. *RejZwierz* 27b; *SkarŻyw* 444 [ogółem 3 r.].

Kto dobrze broj/ śmierci się nie boj. *BierEz* O3; *RejRozpr* K; *ArtKanc* H18v [ogółem 3 r.].

A łzczęłliwe to miáłto/ ták powiádaia/ ktore czáfu pokoiu boi fię burdy/ á wczás do tego gotuie potrzeby łobie. *RejZwierc* 171, [28³]v [ogółem 2 r.].

RejKup z6; nie máłz ták czárta głupiego/ co by fię kápice bał *BielKron* 217v [ogółem 2 r.].

Y ná mię pátrzyć nieśmieia/ Iák dyabłá ták się boia. *BierEz* A4v.

Wždy fię go ludzie boia/ by Gołębie Kurá. *RejZwierz* 14v.

Lepey iuz kijem pokropie. Gdy fię kropydla nieboy A czo daley wieczey broj. *RejKup* 16.

Fraza: »bać się, gdzie się bać nie trzeba (nie ma bojaźni)« [szyk zmienny] (7): *WróbŻółt* E2v; Gdzye fię było bać nye trzebá tám fię oni bali *LubPs* D2; *GrzegRóżn* K; *RejZwierc* 14; *GórnRozm* D3v; *ArtKanc* Q5v, R19.

Zwroty: »bez bojaźni się bać«: *ArtKanc* Q5v cf »bać się, gdzie się bać nie trzeba (nie ma bojaźni)«.

»bać się o gardło, głowę, skórę, żywot« [szyk zmienny] (5): *BierEz* O2v; tedychmy fię bárzo bali o żywot náłz *BibRadzIos* 9/24; o łwoię fię łkorę boiać [...] winnikow łobie z Adámem y Ewą łzukiaią *CzechRozm* 1v; *GórnRozm* Hv; *GosłCast* 56.

»(znaku) krzyża się bać« [szyk zmienny] (3): Pomyłlił młody rozum moy/ iłz z nieprzyiaćioły dułznymi zmwę máia. ktorzy iákcom od rodzicow słyłzał/ nawięcey fię krzyzá S. boia. *SkarŻyw* 92, 120, 171.

»(ognia i) miecza się bać« [szyk zmienny] (6): Baliście fie mieczá/ á miecz przywodę ná was/ mowi Pan Bog. *Leop Ez* 11/8; *RejZwierc* 13; *CzechRozm* 249; Y mych my fą Chrześcianié/ ognia fię y mieczá nie boiem. *SkarŻyw* 152; *SkarKazSej* 687a, 692b.

»nikogo, niczego, nie (złego, niebezpiecznego) się nie bać« [szyk zmienny] (70): *BierEz* O2v; *OpecŻyw* 53v, 75, 85v; *MiechGlab* 57; *LibMal* 1544/79v, 1547/128; *RejJóz* D2v; *RejKup* b3, h2, f5, bb3, cc5v, ee5; *MurzNT* 21; *BielKom* D4; A w wyedzye ye do myáltá mocnye obronnego/ Gdzye fye yuż bać nye będą nie nyebełpyecznego. *LubPs* Y4v, M3v, O2 [2 r.]; *RejWiz* A7v, 34, 82v, 95v, 96, 110, 155v; *Leop 2.Par* 32/7; *BibRadz 2.Reg* 13/28 człowiek po nim [winie] bywa wefoły/ przełpieczny/ łmutku nie baczy/ káždy mu rowny/ nikogo fie nie boi *BielKron* 115v, 107; *GrzegRóżn* A3; *Mącz* 226c, 277c, 462b, 472a; *KwiatKsiąż* M4; *RejAp* D6, 21, 22v [3 r.], 192v; *GórnDworz* Mm7v; *HistRzym* 3v; *RejPos* 33v, 39v, 108, 123; *RejZwierc* B2v, 46, 170v, 178, 257 Bbbc; *HistHel* B2; *CzechRozm* 171; *PaprPan* Aa2; A owi co miecze ábo rułznice v boku máią/ á co infzego myślą/ iedno nicze⁸⁰ fię niebać *ModrzBaz* 63v; *SkarJedn* 401; *KochPs* 15; *SkarŻyw* 348, 527; *GórnRozm* D4, I2v; *WisznTr* 23; *ArtKanc* K7; Twóy oyćiec fie nic nie bał/ gdy náłzé śieczono/ Y ogien widział/ którym okręty palono. *GórnTroas* 26; *WujNT Ap* 2/10; *SkarKazSej* 695a.

»(prze)strachu, postrachu, trwogi się bać« [szyk zmienny] (25): *RejPs* 89v; *RejJóz* F7v; *RejKup* b3; *LubPs* M3v; *RejWiz* 103; *RejZwierc* 140v; *RejAp* 41; *RejPos* 222v marg; Bo fie wnet boi ledá nędznego przełtráchu dla iákiego bláhego włzczyrbienia nędzney máiętności swoiey. *RejZwierc* 14, 13 [2 r.], 133, 143v, 166, 198v (11); Połtaw mię ná niedořtáponéy fkále/ Gdzie bych fye iuż mógl nie bać żadnéy trwogi *KochPs* 87; *SkarŻyw* 429; *ZawJeft* 6; *GórnTroas* 42; *WujNT 1.Petr* 3/6; *CzahTr* L2.

»śmierci się bać« [szyk zmienny] (51): *BierEz* I3v [2 r.], O3; *OpecŻyw* 101 [2 r.], 101v, [192v]; *BielŻyw* 81 [2 r.]; *RejWiz* 63; Y nie práwy to Rycerz/ co fie śmierci boi *RejZwierc* 125; *BielKron* 131, 275v; niema zniewiełcieć [mąż]/ áby fie zá tym nie muřiał bać łmierci. *GórnDworz* Hv, X8v, Y3v, Bb, Mm7v; *HistRzym* 60v; *RejPos* 110; *RejZwierc* 167, Bbb3; *BiałKaz* Bv, B4v; *ModrzBaz* 71; *SkarŻyw* 125, 126 [2 r.], 250, 332, 462 (8); ty [mądrości] śmierci namniéy fye nie boifz/ Bełpieczna nieodmienna/ niepożyta ftoifz. *KochFr* 9; *GórnRozm* D4; *WisznTr* 23, 25; *ArtKanc* D2v, H6, M19v; *ZawJeft* 45, 47; *KochFrag* 51 [2 r.]; *SiebRozmyśl* K3v; *SkarKaz* 351a, 384b, 423a, 552b, 552b marg.

Szeregi: »bać się i (a) drzeć; drzeć i bać się« (9 : 1): *RejKup* cc7; Alexander to widząc záłmučil fie á drząc y bojąc fie mowił do nich *HistAl* G5v; *LeopMar* 5/33; *BibRadz 4.Esdr* 15/29; *RejPos* 255, 349; *BiałKat* 206; *KuczbKat* 35; *SkarŻyw* 574; *WujNTMar* 5/33.

»(nie) bać się ani się lękać; (nie) lękać się ani (i, a) się bać« (13 : 5): *FalZioł* IV 2a; *GlabGad* B2v; *GliczKsiąż* O8; *Leop Deut* 1/21, 29, *Ios* 1/9, *2.Par* 20/17, 32/7, *Ier* 23/4, *Ez* 2/6; Izalim tobie nie rořkazał/ ábyś był mocnym y ftałym? á izbyś fie nie bał áni lękał? *BibRadz Ios* 1/9, *2.Par* 32/7; *RejAp* 192b; *BudBib Deut* 1/21, 29, *Is* 8/12; *KochPs* 148; *NiemObr* 171.

»obawiać się i bać«: A kogoż fię obawiałá y bałá żeś fklámálá/ á ná (mię) nie pomniálás y dbálás? *BudBib Is* 57/11.

»(nie) bać się ani się strach(ow)ać; strachać się ani bać« (3 : 1): Vczyńilem oblicze twoie iáko Adámánt/ y iáko krzemień/ nie boy fie ich/ áni fie ftráchay oblicza ich *LeopEz* 3/9, 6; *KwiatKsiąż* G2; *Mącz* 134c.

»bać się i trwożyć« (3): Iż coś ty iest iż fie boiż á trwożyłz fie przed człowiekiem ímiertelnym *RejPos* 189v; *RejZwierc* 162; *CzechRozm* 113.

»(nie) bać się ani (albo) wstydać, wstydzic« (4): *OpecŻyw* 8v; *KrowObr* 84, 224v; álbo pów cudzych brác fie nie boią/ áni wftydzą *SarnStat* 672.

W przen (26) : *March*¹ A3v; *March*³ V2v; Sercze drzi Czarta fię boy Bo yak kat nademna stoy *RejKup* cc7; *BielKom* D4; *RejWiz* 35; *OrzRozm* L2; Nie boyże fie tedy iuz tey prózney łodki á nie wftępuy do niey *RejPos* 174v; A cić [sprawiedliwi] fie onych źwirzęcych trąb áni psich głólow nie boią *RejZwierc* 132v; *BudBib* I 289b marg, *Joel* 2/21, 22; *KochFr* 46; *KochPieś* 72; *ArtKanc* P14; Látá twoié fy nie bały Stráchu śmierci *ZawJeft* 45; *GórnTroas* 75; Z progú/ w ktorým me nogi Nieoftroźnie ftály/ A z rozmáitey trwogi/ Po śmiechu fię bały *GrabowSet* V2v, C4v, M3v, Pv; Iákoś fie bárzo twoich fłów móy miefzek boi *WyprPl* B3v; Ielliś ołtrożny ptak/ boy fię sieci y w fzczyrym polu. *SkarKaz* 7b, 80a, 519b; Co ich [białych głóów] złość okrywáią/ nieboią fie ściány: By fnać nieprzemowiły ná ich fpraw przygány. *GosłCast* 33; *SkarKazSej* 660b.

a. *Sądzić, mniemać, uważać, podejrzewać, przypuszczać; suspicari Mącz* (9) : To Sąd nie méy głowy: A boię fye/ áni twéy/ prózne náłze mowy. *KochZg* A4; *Mącz* 406c.

Ze zdaniem dopełnieniowym [że (3), iż (2)] (6): A ták boię fie iż/ iáko oney Rzeczypołpolitey Platonowey/ thák też tákiego páná/ nie ogláda nigdy ímiertelne oko. *GórnDworz* Ii8, L14, F7v; muście też to pokázáć/ żeście y wy fá Prorocy. Czego boię fie że nie okażećie. *WujJud* 39v, 8; A ták fię boię/ iż podobno y tu ták też opifuie tego fwego fyna ípoliśtnego Bogá o [errata: zmaż to o] tym więcey czym nie iest/ niż czym iest. *CzechEp* 231; A boię fie że ich [młodzionów] nikt k temu nie przywodzi/ Iedno fámiłz oycowie/ álbo mátki owy *BielRozm* 30.

b. *Być bogobojnym, czcić Boga, wypełniać Jego przykazania, lękać się gniewu Bożego i kary Bożej; eximere religionem, exsolvere religionem, religio est mihi, religione tangi Mącz; sperare deos, timere deos Cn* (462) : Aiakoż fie więcz tu nie bać gdyż y we wnątrz widzy [Bóg] *RejJóz* E8v; *SeklKat* D2v; á nie bali fie/ áni chodzili w zakonie Pánfkim/ y w przykazániach moich/ kthorem dał przed wámi y przed oycy wálfymi. *Leop Ier* 44/10.

bać się kogo, czego (455): *BierRaj* 16v; *BierEz* G3; *OpecŻyw* C, 87v; *TarDuch* A3v, D8; *WróbŻółt* 118/74, 79; *RejPs* 111v; *SeklKat* E3, H4v, Z3v; *RejKup* i7; Zoná dobra ípádek dobry yeft/ ktori tem przychodzi od Bogá kthorzy fie yego boyą. *GliczKsiąż* P5v; *LubPs* I marg, K2 marg, Q3v, Z4v, bb5 (27); *RejWiz* A3v; áby fie mnie bali y ftrzegli wfiego przykazánia moiego ná káždy czálz *Leop Deut* 5/29, *Ps* 84/10, 118/63, 74, 144/19, *Mal* 3/5 (9); Aby fię ciebie bali/ poki żyć będą ná ziemi *BibRadz* 3.Reg 8/40, *Deut* 13/4, 3.Reg 8/43, *Is* 25/3, *Ier* 32/39, 4.*Esdr* 15/20 (12); *BielKron* 77v, 79v; *Prot* Cv; *RejAp* Cv, 120v, 155v; *GórnDworz* Gg4v; *HistRzym* 94v; zli áby fie [...] karáli/ á bali fie możney ręki iego [Boga]. *RejPos* 74, 116, 123, 211v, 214, 317v (10); *BiałKat* 206; *GrzegŚm* 17, 18 [2 r.], 19; A iżbyś fie go bał iáko Bogá ftráfzliwego/ gdyż iáko nędzne zdziebłko przelomione leżyłz pod nogámi iego *RejZwierc* 196, 10; *RejPosRozpr* b3v; *RejPosWstaw* [21¹]; *BudBib* *Deut* 8/6, 2.*Par* 6/31, *Iob* 37/24, *Is* 57/11, *Ier* 32/38 (8); *BudNT* *Luc* 12/5, *Act* 10/36; *CzechRozm* 145v, 228; Ráczże nam błogóftáwić/ boże náłz/ do końcá: Ciebie niechay fy boi wíchod/ y zachod fłóncá. *KochPs* 96, 5, 51, 152, 174, 180, 184; *SkarŻyw* 151, 321, 478, 498; *CzechEp* 36, 325; *NiemObr* 150;

ArtKanc N13, Q19v [2 r.], Q20; *GrabowSet* O2v *LatHar* 66, 286, 563, 588; *KołakSzczęśl* B3; Ktoż fię ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imieniá twego? *WujNTAp* 15/4, *Mar* 11/18, s. 243, s. 385, *Act* 10/35, s. 440; *SiebRozmyśl* F4; *SkarKaz* 1a, 348a, 381a, 581a; *CzahTr* B2; *SkarKazSej* 692a. Cf *Zwroty*.

bać się o co (3): *BielKron* 148; Bogá fie o to żadny/ Złotniczek nie boi/ Kiedy pięknie Sláhcíankę w káncufzki przyftroi. *BielSat* Cv; *PowodPr* 75.

bać się czym (5) cf *Zwroty*.

Przysłowia: *KrowObr* 13; *BibRadzLuc* 18/2, 18/4; *BielKron* 222; NVż zálie Małżonki ich/ co zádziwy ftroia/ Ludzi fie nie fromáia/ áni Bogá boia. *BielSat* Dv; *SkarŻyw* 164; *CzechRozm* 421; *BielRozm* 24; *GórnTroas* 73;

Był niekatory łędzia w iednym mieście/ ktory fię Bogá nie bał/ á człowieká fię nie wftydał. *WujNTLuc* 18/2, 4; *SkarKaz* 4a; *KlonWor* 33, 58 [ogólem 14 r.].

Jeft dawne práwo ná to/ ieft gotowa grozá: Nie boifzli fię Bogá/ zboifz fię powrozá. *KlonWor* 25.

Fraza: »początek (stopień, korzeń) mądrości (pirwszy rozum, mądrość) bać się Boga« (10): *RejPs* 224v; *BielKom* B6; *GliczKsiąż* P6; *RejPos* 208v; Przednieyfza mądrość/ kto fye boi bogá *KochPs* 171; *GostGosp* 6; Bać fię Páná/ ieftci korzeń mądrości *BibRadzEccli* 1/19 [25]; *WysKaz* 3 [2 r.]; *CzahTr* L4.

Zwroty: »Boga, Pana Boga, Pana się bać« [szyk zmienny] (294): *March*¹ A3; Iákożeś fie Bogá nie bał: Iześ to zemną wdziákał *BierEz* Hv; *OpecŻyw* 43v, 144v, 151 v; *HistJóz* C2v; *TarDuch* A3v, A5v; *BielŻyw* 148; *KlerWes* A2; *March*³ V; *WróbŻółt* Ps 127/1, 4; *RejPs* 167 marg, 195v [2 r.], 224v [2 r.]; *SeklKat* E3v, L [2 r.]; *RejKup* h3, ee7v; *MurzHist* L4, T; áby ci ktorzy fye bogá nye boya/ kaźni páńlkyey fye bali *KromRozm* III Pl; *BielKom* B6; Nyewftydliwa żoná pfu rowna yeft/ ále wftydliwa páná Bogá fie boi. *GliczKsiąż* P6, N5, P4, P6, P8; Nychże fie yuż wftytká zyemyá tego Páná boi *LubPs* H4v, I2, Kv, O, Z5 marg, Z5 [3 r.], cc6 (11); *KrowObr* 41v, 77, 203, 222 [2 r.], 231 (23); *RejWiz* 76, 129v, 137, 139, 185v (8); *Leop Lev* 25/17, *Ios* 24/14, *Eccl* 5 arg, *Dan* 6 arg, *Os* 10/3 (22); *RejZwierz* 75v; Służebnik twoy mąż moy vmárł/ á ty wiefz iż fię on bał páná *BibRadz* 4.Reg 4/1, Strzeźcież fię thedy abyście nie byli podobni cudzoziemcom/ á nie boyćie fię Bogow onych. *BibRadz* Bar 6/4, *Gen* 22/12, *Ex* 1/17, *Lev* 19/14, *Deut* 31/12, *Ps* 34/10 [33/10] (30); *OrzRozm* E2, G2; *BielKron* 27v, 44, 44v, 81, 97v (15); Religio est mihi, Nie śmiém/ Miáłbym zá to obciążone łumnienie/ Boyę fie Bogá. *Mącz* 351b [2 r.]; *OrzQuin* T3, Aa5v; *RejAp* 110v, 119v, 120v [6 r.], 121, 127v, Dd3; *HistRzym* 31; Bo nic inłzego nie ieft bać fie Páná fwoiego/ iedno to czynić co ieft wola iego *RejPos* 219, 40, 44, 58, 149v, 208v (10); *BiałKat* 33v [2 r.]; *BielSat* Cv, Dv; *GrzegŚm* A2, 38; *RejZwierz* 111v, 205v, 229v, 239; *BudBib* *Gen* 22/12, *Lev* 25/17, *Ios* 4/24 [25], *Eccl* 7/18, *Tob* 4/22 (10); *CzechRozm* 7v, 172v, 204v, 215; *ModrzBaz* [16]v, 29, 52v, 87, 116; *SkarJedn* 190; *KochPs* 171; *SkarŻyw* 99, 103, 269 [2 r.], 477, 544 (20); Boyćie fię Bogá y dayćie mu chwałę *CzechEp* 239, 73, 110, 177, 235, [410]; *NiemObr* 61, 68, 150, 155, 166 [2 r.]; *KlonŻal* C3v; *KochMRot* A2v [3 r.], A4v, B, B3v; *ArtKanc* T19; *BielRozm* 24; *Paprup* E2v; *ActReg* 31; *GostGosp* 6; *Phil* L2; *GórnTroas* 73; *LatHar* 725; *KołakSzczęśl* B3, B3v; *WujNT* k. Bbbbbb 4v, *Luc* 23/40, s. 440, *Act* 13/26, 1. *Petr* 2/17, *Ap* 14/7 (13); *WysKaz* 3 [2 r.], 4, 48; *JanNKarGórn* H [2 r.]; Wždy fię y bogow boyćie/ áby wam

łzcześnie KmitaSpit C5, Bv; PowodPr 76; SkarKaz 209b, 348b [2 r.], 551a; CzahTr L4; SkarKazSej 661b, 678b, 683a, 692a, 692b (12); KlonWor 25, 33, 69.

»bać się bojaźnią, strachem« (4): Proffę cie miły panie [...]/ iżebych fie ciebie bál świętą boiaźnią wftawicznie. *OpecŻyw* 87v; Wielkiem ftráchem przyfluffe/ ábychmy fie ciebie bali boże iákobow *RejPs* 111v; *BibRadz Ion* 1/16; *SkarKazSej* 679b.

»bać się imienia (miana) twego (Pańskiego)« [szyk zmienny] (14): *WróbŻółt* 85/11; *LubPs* O6; A wznidzie wam ktorzy fie boicie imieniá mego Słońce fprawiedliwości *Leop Mal* 4/2, 2.*Esdr* 1/11, *Ps* 85/11; *BibRadz 2.Esdr* 1/11, *Is* 59/19; *RejAp* 98; *RejPos* 304; *BudBib 2.Esdr* 1/11, *Ps* 86/11; *SkarŻyw* 152; *LatHar* 167, 343.

»bać się Jehowy« [szyk zmienny] (7): Kto chodzi wpráwości fwey boifię Iehowy/ á kto wywraca drogi iego/ gárdzi nim. *BudBibProv* 14/2, *Ios* 4/24 [25], 1.*Reg* 12/14, 24, *Is* 50/10, *Mich* 7/17, *Mal* 3/16.

»bać się (jako) ojca« (4): *SeklKat* D3v, N4v; *MurzHist* B2v; Nalepiey ten kurká ftrzelil/ co fie niebiełkiego Bał oycá y páná fwego. *KlonŻal* C3v.

»bać się z serca, z (w) szczyrości serca« [szyk zmienny] (4): Bałem fie z fercá práwego/ Závždy Páná Bóga fwego *KochMRot* B; *ArtKanc* N13; *WujNT Col* 3/22, k. Bbbbbbb 4v.

»synowską miłością się bać«: boby ludzie byli [...] onego [Boga] fie práwą fynowłką miłością bali: y wżytko ku chwale iego czynili *CzechRozm* 88v.

Szeregi: »bać się i chwalić« (4): iál fie wielmi bátz ij chwalitz milégo boga *OpecŻyw* 151 v; *RejRozpr* A4v; *BibRadz Ps* 90 [89] marg; *NiemObr* 150.s

»bać się i czcić«: boyćiefz fie y czćicie Páná á flufzcie mu całym fercem y prawdziwym *SkarŻyw* 504.

»miłować i (a) bać się: bać się i miłować« (4 : 3): a taką my myłofc wlyey abich cya dołkonalye myłowac mógl ij cyebye fyá bac. *BierRaj* 16v; *OpecŻyw* C; *SeklKat* N4v; *Leop Deut* 6 arg; *GórnDworz* Gg4v; *RejPos* 3v; *SkarKaz* 209b.

»bać się a (i) wielbić« (2): záłtępowie/ báli fie a wielbili boga *OpecŻyw* 43v; *BielKron* 81.

W przén (4) : *WróbŻółt Ps* 85/11; *Leop Ps* 85/11; By iedno thákie ferce w nich było/ áby fie mnie bało *RejPosRozpr* b3v; *BudBib Ps* 86/11.

2. *Być posłusznym, pokornym; słuchać, czcić, szanować, poważać, podziwiać kogo; liczyć się z kimś, mieć wzgląd na kogoś* (104) ; *ModrzBaz* 56; Nie gornie o łobie trzymay/ Bráćie/ ále fie boy *SkarJedn* 185; *WujNTRom* 9/20.

bać się kogo, czego (101): *BierEz* Fv; *OpecŻyw* 183v; *PatKaz III* 122v; *BielŻyw* 151; *LibLeg* 11/60v; *RejRozpr* C3, K2v; Tak fie go [Józefa] wżytczy boiá a thak mu folguia A przed fie iako oyczá wżytczy go miłuiá *RejJóz* G3v; Stądze przychodzi/ iż/ by też papyeż nyefpráwyedliwe wyroki czynil/ mamy fyé ich bać. *KromRozm I* 13v; *KromRozm III* B3v, H6, P; *LubPs* N2v; *GroicPorz* pp2v; *Leop Lev* 19/30, *Deut* 18/22; A ták thych wálznych Sárnickich/ tych Lizmáninow/ tych Státoryufzow/ nádętych y głupich Grámmátykow/ y z wiárą głupia ich/ nikałká fyé nieboiemy *OrzList* i2; *BibRadz Deut* 18/22; *BielKron* 5v, 31v, 76v; *KwiatKsiąż* B4v; *OrzQuin* O; *Prot* B3v [2 r.]; *RejAp* 121, 154v [2 r.]; *RejPos* 105, 319v, 320 [2 r.], 320v, 322 (7); *BielSat* N4v; *KuczbKat* 305 [2 r.]; *RejZwierc* 113v; *BudBib Prov*

13/13, I 284a *marg*, *Bar* 5/28; *PaprPan* Ee2; *ModrzBaz* 97v; Krolowie woylki, y zbroynym ludem obtoczeni/ niezbroynych Mnichow bac fię/ y pádác do nog ich mufieli. *SkarŻyw* 511, 81, 87, 172, 226, 501 [3 r.] (13); *WerKaz* 302; Boią fię dobrych y zli/ y máią ie w vczciwości. *WujNT* Xxxxx3v, *Mar* 6/20, *Eph* 5/33, *Hebr* 12/9; *SarnStat* 1237; *KlonKr* A4; *SkarKaz* 43a, 488a, 516a; *GoslCast* 18; y fyn krolewki/ bac fię oycá y pedágogow musi. *SkarKazSej* 692a, 680a, 688b, 692a [2 r.]; *ZbylPrzyg* B2. Cf *Zwroty*.

bac się z czego: Ma tedy vczący fię młodzieńczyk [...] doświátczonych mężow obrác/ ktorzych by fię on z cnoty bał *KwiatKsiąż* B4v.

bac się czym: przeto wlytczy yą [*Marię*] czczily myloualy y ofoblyuą chączyą fyą yey baly *PatKaz* III 122v.

Zwroty: »(jako) krola, cesarza się bac« [*szyk zmienny*] (11): *OpecŻyw* 131, 132; Nie od was nie żądamy infzego/ tylko tho ábyfcie fie nas bali iáko krolá y páná fwego. *HistAl* D5v; *OrzRozm* Gv; *ModrzBaz* 20; *SkarŻyw* 151, 478; *SkarKazSej* 659b, 692a, 692b [2 r.].

»miłuiąc bac się«: Láfkáwość z furowością w kazaniu swoim miełzác vmiál. y przetoż fluchácze miłuiąc/ bali fię go/ y czynili to co rádźil. *SkarŻyw* 544.

»prawa się bac« [*szyk zmienny*] (12): *Diar* 66; *RejWiz* 124v, Cc6v; *OrzRozm* Gv; Nie wiecie iz ktorzy práwá fię nie boią/ Gdziekolwiek fá ná świećie/ wiele złego broią. *Prot* A4; *BielSat* D; *RejZwierc* 222; *GórnDworz* 74; *BielRozm* 23; *SkarKazSej* 659a, 704a [2 r.].

»bac się znamion niebieskich« [*szyk zmienny*] (6): Drog Pogáńskich niechćieyćie fie vczýc: y známion niebieskich niechćieyćie fie bac *Leop Ier* 10/2, *Ier* 10 arg, 10/2; *LeovPrzep* bv, b2, b2v.

Szeregi: »(czcić), miłować i bac się; bac się i miłować« (3 : 2): *PatKaz* III 122v; *KromRozm* III P3v; Ale kiedy kto kogo z fercá w vczciwości ma/ tedy y miłuię/ y boi się go. *KuczKat* 305, 305; *ModrzBaz* 20.

W przen (4) : Alexander fyn Philipow Dariufowi ktory fie krolew wżego fwiata nazywa. iegoż fie gwiazdy niebieskie boią *BielŻyw* 151; á wždy fie boimy tych wołow tłuftyh á tych mocarzow fwiáthá tego *RejPos* 159v; Aleć nam wlytcko ten fwowolny pan ciáło robi/ iz fie nas nie boi. *RejZwierc* 113v; Niepráwie ielzcze tám gruntowna fpráwá/ Dobroć mułzona co fie boi práwá. *RejZwierc* 222.

3. Z przeczeniem: nie podlegać czemuś lub działaniu czegoś; nie ulegać zniszczeniu, nie ginąć od czegoś (42). *Nie znosić czegoś; ulegać zniszczeniu, ginąć pod działaniem czegoś [bez przeczenia (4)]* (46) :

bac się kogo, czego (29): [*Osieł*] Tarnia młodego rad požiwa/ zimna fie barzo boij/ przeto fie też w zimnych ftronach nie rodzi *FalZioł* IV 4b; Kliy iego dobri ieft ku klijeniu, bo fie wody nie boij *FalZioł* IV 35b; á ten kamień nie zgore ani fie ognia bogi. *FalZioł* IV 50d, I 64b, 112b, 125b, 127c, IV 53a, V 59v; *BielŻyw* 107; plewo boi fie ognia. *WróbŻołt* Q3v; *RejKup* Cv; Rozumyał zacny człowiek náukę/ kthora fie niczego nye boi *GliczKsiąż* H4, H4; *RejWiz* 64v; *OrzList* h; DRzewko pyęknie zyelone/ cále láto ftoi/ Nadobnie zákwitáiąc/ wichru fie wždy boi. *RejZwierc* 127v; *BielKron* 371; *RejPos* 109v; *RejZwierc* 88; *ModrzBaz* 44v; *SkarJedn* 64; *KochPs* 22, 171; *SkarŻyw* 99, 409; Sławá z dowćipu lámá wiecznie ftoi/ Tá gwałtu niezna/ tá fię lat nie boi. *KochFr* 39; *GórnRozm* C2; Smierći fię winna máćicá áni chmiel nie boi [...] Bo fię lám z lámego siebie ná káždy rok sieie *KlonŻal* C2v; Ieden ma bydź co ich [*Flisow*] doglądác ma/ áby nigdy burtá ná ziemi nie ležálá/ áni fie lodu bałá.

GostGosp 88; *GórnTroas* 8, 22; drzewo nád rzeką/ ktorego korzenie nigdy nie podeśchną/ ktore fię vpalenia y wiátru nie boi/ á rodzić ząwždy może. *SkarKaz* 162b.

W przeni (4) : w godzinę śmierci/ ktora fię iulz nic nie boi/ czym świat ten z ktorego zchodzim/ grozić może *SkarJedn* 295; Sławá fię żadnéy ftrzelby y czáfu nie boi. *PudłFr* 10; Zdobiac Skronie liftkámi Lauru zielonego/ Ktore fię ftrzał nieboią Grudniá śrzonowego. *RybGęśli* B3; Ná opoce Piotrá twego zbudowane iest [*Krolestwo Polskie*]/ przy nim mocno łtoi: wiátrow y wody bać fię nie będzie *SkarKazSej* 683b.

Synonimy: **1.** *chronić się, dbać, doglądać, drzeć, frasować się, karać się, lękać się, nadziewać się, nawracać się, obawiać się, opatrzeć, schraniać się, smucić się, sromać się, strachać się, strzec się, strachować się, (nie) śmieć, trwożyć się, trzęść się, wątpić, wezdrgnąć, wiarować się, wstydać się, wstydzic się, wystrzec, wystrzegać się, wylękać się, wylęknąć się, wzdrygać się, zadrzeć, zatrząść się, zląknąć się; a.* *nadziewać się, obawać się, wątpić; 2.* *czcić, dziwować się, folgować, miłować, oględać się.*

Formacje pochodne: *ubać się, zbać się; obawać się, przybawać się, przyobawać się; obawiać, obawiać się; obawic się; przyboiwać się; obojać się, ubojać się.*

Cf **BANIE SIĘ, BANY, BOJĄCY SIĘ**

LZ